

Historia ya Falsafa

52 Epistemolojia ya Kant

Na Dkt. Arthur Holmes wa Chuo cha Wheaton

Tayari kurudi kwa Immanuel Kant. Mara ya mwisho ilikuwa utangulizi tu, kujaribu kuelewa mradi wake na kisha istilahi fulani. Na kile tulichokuwa tukifanya kilihusu kurasa kumi za kwanza za uteuzi tulizonazo katika Kaufman kutoka kwa Ukosoaji wa Sababu Safi.

Natumaini kwamba katika usomaji wako, umegundua kufanana. Sina haja kubwa ya kujaribu kusema hivyo isipokuwa itakusaidia kukutambulisha kwenye nyenzo hiyo. Leo, tunataka kuangalia epistemolojia yake, nadharia yake ya maarifa, ambayo itashughulikia sehemu mbili za ukosoaji ambazo anaziita urembo wa kupita kiasi na kisha uchanganuzi wa kupita kiasi.

Urembo unahusiana na utambuzi wa hisia, na uchambuzi unahusiana na uelewa. Ni kwa sababu ya dhana tulizonazo katika uelewa wetu kwamba tunaweza kufanya hukumu. Ni kwa sababu ya miundo ya awali ya utambuzi kwamba tunaweza kuwa na mawazo wazi ya utambuzi, mitazamo ya hisia, na mawazo wazi na tofauti ya aina hiyo.

Kwa hivyo weka tofauti hiyo wazi. Unaona kwamba katika uchanganuzi wa kidunia unaoshughulika na uelewa, tunashughulika na kitivo cha kufikiri. Tofauti na kitivo cha kuhisi.

Na hilo, nadhani, linatosha kutofautisha hayo mawili. Hoja yake ni kwamba hatuanzi kufikiria kwa maneno ya jumla au ya kufikirika kuhusu ulimwengu wa asili au nafsi, au hata kuanza kufikiria kuhusu Mungu, bila kuwa na angalau mchango fulani kutoka kwa uwezo wa kuhisi, ambao hutangulia uelewa. Ili upate kugundua kwamba Kant anasema kwamba dhana bila mitazamo ni tupu na mitazamo bila dhana ni vipofu.

Unaona, ikiwa dhana ni wazo la jumla la dhahania, na tumesikia kuhusu mawazo ya jumla ya dhahania kutoka Locke, Berkeley, na Hill, dhana kama vile chanzo na athari, kama kiini. Lakini dhana hizo, dhana hizo za jumla za dhahania, ni tupu, hazina maudhui, isipokuwa mitazamo. Hiyo ni kusema, mitazamo maalum ya hisia.

Lakini kwa upande mwingine, mitazamo isiyo na dhana ni kipofu. Unaona, haina maana. Hawajui wanakoelekea.

Hazichangii chochote. Kwa hivyo hatupaswi tu kutofautisha kitivo cha kuhisi na kitivo cha kufikiri, si tu kutofautisha uwakilishi wa hisia na mawazo ya kufikirika, lakini tunapaswa kutambua kwamba uwakilishi wa hisia ni sharti la kukuza mawazo ya kufikirika. Yameunganishwa.

Sasa, baada ya kusema hayo, labda unaweza kuelewa istilahi hii ambayo nimeiweka hapa, ambayo anaielezea katika sehemu yenye msongamano mkubwa. Utaiona ikiwa hujaigundua tayari. Ambapo neno Anshan, nadhani, linamaanisha ufahamu, ni neno ambalo kwa kawaida hutafsiriwa kama ufahamu, ambapo ufahamu ni ufahamu.

Chochote tunachokifahamu moja kwa moja kinajulikana kwa hisia. Na bila shaka, katika utamaduni tangu Locke, tunachokifahamu moja kwa moja ni mawazo yetu wenyewe. Kwa hivyo hisia zetu ni za mawazo au mitazamo ya hisia.

Unaona. Anshan, ufahamu. Utapata neno hilo likitumika katika ukosoaji wote.

Kumbuka ufahamu wake. Inarejelea tendo la kiakili la kuwa na ufahamu, ufahamu wa. Tendo la kiakili.

Tofauti na maudhui ya kiakili, ambayo ndiyo John Locke aliita wazo. Uwakilishi wa kitu cha nje. Na kitendo na maudhui vinapaswa kutofautishwa na kitivo, uwezo ambao tunao wa kuhisi.

Kite inayofanana. Kitivo. Usikivu ni jinsi inavyotafsiriwa, ambayo si neno zuri sana la Kiingereza ukizingatia jinsi tunavyotumia neno busara.

Sio neno lenye busara sana kwa maana hiyo ya busara. Lakini nadhani ukitambua kwamba maneno haya matatu yanahusiana na urembo, mtazamo wa urembo wa kupita kiasi. Kumbuka kwamba neno urembo kwa Kijerumani, kwa kweli katika matumizi mengi ya Ulaya, linamaanisha tu uzoefu wa hisia, si tu urembo kwa maana yetu finyu, ya kisanii au nzuri.

Lakini kwa maana halisi ya kitenzi cha Kigiriki, ambacho Wagiriki wanakiwasilisha hutambua maana yake ni kutambua. Washenzi waligundua hilo njiani. Kwa hivyo uzuri wa kupita kiasi, basi.

Hakuna uhusiano wowote na sanaa katika hatua hii. Sawa, kwa hivyo hiyo ni tofauti na uchanganuzi wa kupita kiasi. Verstand ni neno la uelewa.

Marejeleo kwa kitivo. Kufikiri. Na begriff , dhana, wazo dhahania.

Sawa, kwa hivyo kumbuka istilahi hiyo. Sasa, labda hilo litakuwa wazi zaidi unapoangalia kipande kinachofuata ubaoni. Tunafahamu rubriki hii.

Tangu Descartes. Akili hutambua mara moja mawazo yake yenyewe, ambayo ni uwakilishi wa kibinafsi wa hali halisi za nje, au inadaiwa kuwa hivyo. Na mfumo huu ndio, bila shaka, ambao Descartes, Locke, na Berkeley wote huanza nao.

Na Hume, kwa namna fulani. Lakini Kant pia. Unaona, Kant anadhania rubriki hii, ambayo ilikuwa sehemu ya utamaduni wa mantiki ambao alilelewa ndani yake.

Unawakumbuka watu wa Wolf Baumgartner, ambao walikuwa wanasaikolojia wa baada ya Leibniz huko Ujerumani. Alilelewa katika utamaduni huo. Lakini pia ni sehemu ya utamaduni wa Hume, ambaye alimwamsha kutoka usingizini.

Kwa hivyo mradi alionao ni mradi unaojitokeza ndani ya utamaduni huo. Tatizo analojaribu kushughulikia ni tatizo linalotokana na rubriki hiyo, ukipenda. Hiyo ni kusema, tunapataje wazo la chanzo na athari? Hume, mtaalamu wa empiricist, anasema ni jambo la msingi.

Hatupati wazo lolote la muunganisho wa kisababishi, umuhimu wa kisababishi kutokana na uzoefu. Tunachopata ni wazo la muunganiko wa kudumu. Kisha kisaikolojia, tunaanza kuliona kama muhimu.

Kwa hivyo anaanza na hili. Sawa, sasa tafsiri hilo katika kile Kant anachofanya. Na ikiwa tunachozungumzia ni mawazo kwa maana ya mitazamo ya hisia, basi mitazamo yetu ya mambo, kulingana na Kant, ni muunganiko wa mambo mawili.

Ingizo ghafi, vichocheo vya hisia visivyochakatwa, kwa upande mmoja, na umbo ambalo akili hutoa, ambalo kitivo hutoa kwa hili. Hiyo ni kusema, dai la John Locke kwamba katika utambuzi wa maana akili ni kibao tupu, tabula rasa, ni la uongo. Sio kwamba tuna mawazo ya asili, kama Plato alivyosema, au dhana zinazojidhihirisha kama Descartes alivyofikiria.

Lakini badala yake ni kwamba akili imeundwa tayari kushughulikia mambo kwa hisia. Ukitaka mlinganisho mwingine isipokuwa tabula rasa au keki tupu ya nta ambayo vitu huacha hisia, fikiria kasha la violin ambalo limetengenezwa kweli ili lilingane na violin. Au fikiria trei ya mchemraba wa barafu, bora zaidi, ambapo pembejeo mbichi, isiyosindikwa ya hisia hutiririka na kutoka ikiwa na umbo, umbo, ili uweze kupata mpini wa akili juu yake.

Kwa hivyo uzoefu wa utambuzi tulionao, kile tunachopitia, huundwa, uzoefu wa hisia uliopangwa ambao kwa namna fulani umeungana kwa njia moja. Sasa, angalia jinsi hilo lilivyo pana. Mitazamo yetu ya hisia ni vitu vidogo sana.

Kulingana na Hume. Hiyo ni kusema, tunapokea hisia rahisi. Mlio.

Mlio. Mlio. Hakuna uhusiano kati yao, hakuna uhusiano wowote uliotolewa.

Ni za atomiki kabisa. Basi, tunawezaje kuona milio hiyo mitatu kama moja inapoongezwa kasi? Mlio. Sasa, tunawezaje kutoka A hadi Z? Tunaona.

Na, bila shaka, fiziolojia ya utambuzi inaonekana kuwa katika suala la vichocheo, vichocheo vya atomiki kwa viungo vya hisi. Kwa hivyo katika suala la asili ya atomiki ya hisia za hisi, hakuna mshikamano, umoja, muundo, au mpangilio. Na kisha, bila shaka, tuna hisia tano tofauti.

Bila uhusiano wowote katika utamaduni wa Hume. Hakuna uhusiano wowote kati ya macho na masikio, pua na ladha. Na bado kwa namna fulani au nyingine, chakula cha joto na kitamu, hisia zote tano zinahusika kwa wakati mmoja.

Rangi. Harufu. Umbile unalohisi unapoionja.

Sauti yake ikilia inapokujia. Unaona, yote ni moja. Uko tayari kwa hilo? Tunachopata ni uzoefu wa hisia moja.

Unaona, ndiyo maana Aristotle alizungumzia hisia ya ziada, *sensus communis*, hisia ambayo inafanana na hisia zote tano. Naam, kwa namna fulani au nyingine, Kant anajaribu kuelezea aina hiyo hiyo ya kitu. Mshikamano, umoja, uhusiano wa vipande vyote vya atomiki katika uzoefu mmoja zaidi wa hisia kamili, utambuzi wa hisia.

Kwa hivyo basi, ikiwa mchango wa majaribio unatujia sisi wa atomiki, mlipuko, mkanganyiko mmoja unaovuma, unaovuma ukishambulia kila hisia, kwa namna fulani au nyingine, hii inapangwa na kupangwa. Kwa hivyo uwezo wetu lazima utoe aina fulani ya muundo, lenzi ya kichujio, sitiari yoyote unayotaka. Naam, na vivyo hivyo ni kweli unapokuja kuelewa, kwa sababu mitazamo tuliyo nayo hutoa uzoefu wa utambuzi.

Lakini tunawezaje kutoka kwa uzoefu wa kibinafsi wa utambuzi hadi mawazo ya jumla ya dhahania? Kwa aina za dhana ambazo uelewa hufanya kazi nazo. Naam, anasisitiza kwamba kwa mara nyingine tena akili imeandaliwa sana, hivyo inafanya kazi, kumbuka kwamba Hume alikuwa amezungumzia kuhusu ujanja wa akili. Waskoti wa uhalisia, ujanja wa akili.

Kant pia anafikiria hivyo. Anazungumzia uwezo wa kufikiri. Lakini akili ina uwezo wa kutoa kanuni za kimuundo zinazotuwezesha kutafakari kinachoendelea katika ulimwengu wa uzoefu wa utambuzi.

Na kile ambacho uelewa hufanya basi ni kuunda hukumu kuhusu uzoefu wa utambuzi. Aina tofauti za hukumu, aina tofauti za hukumu. Kwa hivyo unaunda hukumu za sababu.

Ndiyo. Unafanya hukumu za kiasi. Hiyo ni kusema, je, kila kitu ni kama hiki au mambo fulani tu? Lakini unafanya hukumu za aina tofauti kwa sababu umejifunza kufikiria, kupanga kwa uainishaji.

Na kategoria hazitokani na majaribio ; ndizo akili hutoa. Hakuna uzoefu wa kukupa kategoria. Na tena, ikiwa wazo la kategoria linaonekana kuwa jipya, sivyo .

Kumbuka, Aristotle alikuwa na kategoria zake. Dutu, ubora, n.k. Kategoria kumi za mawazo.

Aina kumi za viumbe. Zinazolingana. Aina ni njia tu tunazofikiria.

Ili akili isiwe tu mfikiri wa nasibu, bali ni mfikiri aliyelekezwa. Tunafikiri kwa njia fulani. Hivi ndivyo tulivyoumbwa.

Sio ulimwengu wa fizikia wa Newton pekee unaopangwa. Ni ulimwengu wa akili unaopangwa. Kwa kweli, mpangilio huo huhamishiwa na Kant kwenye ulimwengu wa akili kwa sababu inaonekana kwamba kategoria hizi ni kategoria za Newton.

Dhana za Newton. Kwa hivyo muundo wa ulimwengu wa Newton ni muundo ambao tumeupa. Ikiwa ndivyo ilivyo yenyewe, hatujui.

Tumeunda ulimwengu kwa njia hiyo. Tunauzungumzia kwa upande wa nafasi, wakati, chanzo na athari, jambo, na dutu. Kuna kategoria.

Kwa hivyo anafanya kazi na mfumo huu wa Cartesian, lakini badala ya akili kuwa tulivu katika biashara nzima kama ilivyokuwa kwa Locke, akili ndiyo inayochangia kikamilifu. Ni akili inayounda uzoefu na mawazo. Ni akili inayounda ulimwengu wake wenye maana.

Kama ulimwengu wenyewe ulivyo una maana, hatujui. Lakini tunapoupitia na kuufikiria, angalau una maana kwetu. Ndiyo maana sayansi inawezekana.

Sayansi inazungumzia ulimwengu tunaoupitia . Ulimwengu wa ajabu. Sio lazima ulimwengu kama ulivyo wenyewe, ulimwengu wa noumenal.

Sawa, sasa hilo linakusudiwa kuunganisha hatua hii mpya ya leo na kile tulichokuwa tunazungumzia Ijumaa iliyopita. Je, hilo linatosha? Sawa. Maswali? Maoni? Kabla hatujaangalia jambo lolote maalum zaidi.

Ryan? Kategoria tulizo nazo akilini mwetu ambazo zimetupa mtazamo huu wa Newton ambao tumechakata data ya hisia na kuigawanya kwa njia hii, hatuwezi kusema kwamba hizi ni za ulimwengu wote au kwamba tunazaliwa nazo? Ndiyo. Kuna njia ya kujihusisha, iwe ni za kibiolojia au za kitamaduni. Naam, unaona, ni aina na kategoria hizi ambazo anasema ni za msingi. Na msingi , kwake, unamaanisha kwamba ni za ulimwengu wote.

Sio tu za kitamaduni. Ni za ulimwengu wote, na ni muhimu. Hiyo ni kusema, hatuwezi kufikiria vinginevyo.

Kuna umuhimu wa kimantiki ndani yake. Kwa hivyo hiyo inaelezea kwa nini kila mtu huona vitu vikiwa hai. Ndiyo.

Tofauti za uzoefu wa mtu binafsi hazibadilishi ukweli kwamba sote tuna uzoefu wa anga. Sote tunafikiri katika kategoria za sababu. Hilo lipo kila wakati.

Huwezi kuiepuka. Kwa nini Hume hakuweza kuiepuka? Hapa uko. Huwezi kuiepuka.

Sawa. David? Aristotle alisema kwamba ni kwa sababu ya asili ya mpangilio huo wa kuwa tunapata kategoria, kwa sababu kwa kweli ziko katika asili. Ndiyo, hilo ni jambo zuri kueleza.

Kwamba, ilhali kategoria za Kant ni kategoria za mawazo tu, kwa Aristotle, ni kategoria za uhalisia na pia kategoria za mawazo. Kwa hivyo kwa Aristotle, una kona kuhusu uhalisia, ndiyo maana falsafa ya Aristotle, kupitia Enzi za Kati, haikuwa na matatizo yoyote ya kiepistemolojia. Unaona, ikiwa una kategoria za mawazo zinazoendana na miundo ya uhalisia, basi kile kilicho na mantiki ni halisi.

Kilicho halisi ni cha busara. Una kona juu yake. Kant hakatai kwamba kategoria zetu ni kategoria za uhalisia.

Anasema hatuna njia ya kujua. Unajuaje kama mti unaoanguka msituni wakati hakuna mtu hapa... Ni kitu kama hicho cha Berkeley. Ungejuaje? Esther? Sawa.

Kwa hivyo hiyo ina maana kwamba... Ni sawa. Sawa, basi... Ndiyo. Ndiyo.

Kwa hivyo Kant angejibuje? Naam, nadhani angeshangaa kwamba kulikuwa na jiometri zisizo za Euclidean. Nadhani hiyo ingekuwa jibu lake la kwanza kwa sababu jiometri isiyo ya Euclidean ni matokeo ya nini? Mwishoni mwa karne ya 19? Nadhani niko sahihi katika hilo. Lobachevskian, jiometri ya Riemannian, ambayo hutofautiana na Euclidean kwa kuwa dhana ya tano ni tofauti.

Msimamo wa tano wa Euclid, unakumbuka mistari iliyonyooka sambamba haifiki kamwe? Kweli, katika jiometri zisizo za Euclidean, hukutana au hutofautiana. Na matokeo yake, unapata kila aina ya matokeo ya ulaghai kwa viwango vya Euclidean ambayo yanafaa zaidi kuliko jiometri ya Euclidean linapokuja suala la kufikia maeneo makubwa ya anga za juu. Kwa hivyo jiometri isiyo ya Euclidean ina matumizi yake unaposhughulika na kile kinachoitwa mkunjo wa anga.

Ndiyo. Naam, ni wazi kwamba mbinu ya kifalsafa ya Descartes ilikuwa njia ya jiometri ya Euclidean. Fizikia ya Newton ilitumia jiometri ya Euclidean.

Sayansi ya optiki, ambayo ilikuwa nguvu inayosonga katika maendeleo ya fizikia katika bara la Ulaya. Kumbuka, Descartes alifanya kazi katika optiki. Alizungusha nodi za lenzi za ardhini ili kujipatia riziki huku akitumia mbinu za jiometri katika falsafa.

Naam, ni nini ambacho mtu hawezi kusema zaidi ya kushangaa? Nadhani labda angejibu kwa njia moja kati ya mbili. Kwanza, angesema, oh, tofauti hizo ni ndogo.

Huenda ikahitaji marekebisho fulani ya kategoria zangu, lakini hiyo ndiyo yote. Jiometri isiyo ya Euclidean haikatai vitu kama vile kiini, chanzo, na athari. Kwa hivyo.

Pili, Kant anaweza kusema, sawa, basi. Inavyoonekana, lazima nirekebishe dai langu kwamba aina mbili za utambuzi wa hisia ni nafasi na wakati. Unaona, jiometri inahusika na nafasi.

Ni sayansi ya anga. Na ikiwa una dhana tofauti ya anga katika jiometri isiyo ya Euclidean kuliko ulivyo katika Euclidean, basi dai lake kwamba kuna kategoria ya ulimwengu wote, dhana ya ulimwengu wote, badala yake, ya anga lazima libadilishwe. Kwa hivyo nadhani watu wengi wanaofuata mstari wa Kantian huwa hawafikirii sana kuhusu aina za uelewa wa awali, nafasi, na wakati, na kusesitiza tu kategoria za uelewa wa awali.

Unaelewa? Unaona, ili aina za nafasi na wakati labda zijifunze. Wazo lililofuata la Neo-Kantian, kwa sababu kulikuwa na harakati ya Neo-Kantian katika karne ya 19, iliyofufuliwa mwishoni mwa karne ya 19, yenye ushawishi hadi mwanzoni mwa karne ya 20, udhanaishi uliibuka kutoka humo. Neo-Kantian baadaye huona kategoria hizi kama zilizojifunza, zilizopatikana kitamaduni, zinazopitishwa, zilizojifunza katika mwendo wa uzoefu, na zinazobadilika kulingana na mwendo wa uzoefu.

Kwa mfano, Max Weber, upande wa kitamaduni. Naam, katika hali hiyo, unachopata ni upatanisho wa miundo ya mawazo. Unaona? Na hilo ni wazi hufanya iwe vigumu zaidi kudumisha kwamba kuna ukweli wowote wa kweli katika sayansi.

Kwa sababu ikiwa kategoria hizo zimeathiriwa kitamaduni, una tatizo kubwa zaidi kuhusu kutambua pointi zozote za marejeleo zinazoendana nazo. Ndiyo. Na kwa hivyo kwa njia hiyo ni harakati ya Neo-Kantian inayorejelea gridi za awali ambazo zilisababisha upatanishi wa kitamaduni, hadi upatanishi wa dhana ya ukweli, si tu ya maarifa.

Unaona? Na kwa aina mbalimbali za ubinafsi katika karne ya 20, ambapo udhanaishi ulikuwa mojawapo. Kwa hivyo, kumbuka hilo. Ambalo linanikumbusha, nilisema mara ya mwisho ningeanza leo kwa kutoa maoni kuhusu ushawishi wa Kant, na nadhani nilisahau kuhusu hilo.

Sawa, wacha nionyeshe kwa ufupi, na tutazungumzia mada baadaye . Msisitizo wa Kant kuhusu ubinafsi wa mwanadamu na rasilimali zake za ubunifu tunazoleta kwenye uzoefu hutoa maana mpya kwa neno mawazo. Tazama jinsi Kant anavyolitumia.

Tutazungumzia, kama si leo, wakati mwingine. Mawazo. Ilitoa msingi kwa Coleridge, Waromance wa mapema, wakizungumzia kujieleza kwa ubunifu, kujieleza katika sanaa.

Upenzi ni matokeo ya ushawishi wa Kantian, pamoja na msisitizo wake juu ya ubunifu wa nafsi yetu ya ndani, rasilimali za ubunifu za nafsi ya ndani. Na ikiwa katika aina fulani za saikolojia inayotumika kwenye sanaa unasikia wazo la alama fulani za ulimwengu, ishara za ulimwengu, aina fulani za saikolojia ya kina, huo ni ushawishi wa Kant. Utaona.

Saikolojia ya kina kwa ujumla, Freudian, Jungian. Kwa njia isiyo ya moja kwa moja, ushawishi wa Kant. Mivuto fulani ya kibinafsi huunda tabia na mawazo yetu.

Utaona. Utaifa wa Ujerumani. Uovu.

Sasa, vuka ubinafsi wa karne ya 18 na uingie katika hisia ya ushirika zaidi katika karne ya 19, na roho ya ndani ya utambulisho huo wa ushirika ina nguvu zote za ubunifu za Kantian zikiibuka kote. Katika karne ya 19, utaifa uliathiriwa kwa njia isiyo ya moja kwa moja na Kant. Usemi wa mapenzi katika ngazi ya kitaifa.

Mtazamo wa kimapenzi wa asili. Dhihirisha hatima na mambo ya aina hiyo. Uroho wa karne ya 19.

Uboru wa Kijerumani. Hegel na kadhalika. Hatimaye, asili halisi ya akili ni mawazo bunifu.

Unaelewa kweli wazo hilo? Kant. Uwepo wa mambo. Ndiyo, tunaishi katika ulimwengu wa ukweli mtupu, usio na maana na tunapaswa kuunda maana zetu wenyewe na thamani yetu wenyewe, sisi wenyewe, kwa kweli, kulingana na Sartre.

Unajua, huwezi kusoma Sartre bila kusikia mwangwi hafifu wa Kant ambao ungemfanya ageuke kaburini mwake. Na kadhalika. Au endelea na harakati za baada ya usasa katika siku zetu.

Unaona, msisitizo juu ya ubinafsi unajitokeza kila mahali, hivi kwamba huna ujuzi wowote wa kweli. Harakati za hemenetiki. Harakati za usahihi wa kisiasa.

Unaona, yote hayo yanamaanisha mvuto wa kibinafsi, mvuto wa kibinafsi. Hilo lilianza na Kant. Maskini Kant, hakuwahi kumaanisha nusu ya hayo.

Lakini uovu ambao wanadamu hufanya huishi baada yao. Mara nyingi wema hupasuka na mifupa yao. Na nadhani hilo linamhusu Kant pia.

Shakespeare alizungumza mapema lakini kwa kweli kuhusu Kant. David? Naam, inategemea unamaanisha nini kwa kusema lengo. Neno lengo, kama neno la kibinafsi, lina angalau maana mbili tofauti.

Inaweza kumaanisha, kama ilivyo huko Berkeley, kwamba mtazamo wa kibinafsi ndio ulio akilini mwako. Hivyo ndivyo ilivyo huko Kant. Iko akilini mwako.

Lengo ni kile ambacho hakitegemei akili yoyote, mjuaji yeyote, fahamu yoyote. Sasa, kwa Kant, haya ni ya kibinafsi; si sifa za kibinafsi. Lakini mimi huita hiyo ubinafsi wa kimetafizikia, upendeleo wa kimetafizikia.

Lakini maana nyingine ya ubinafsi na usawa ni ya mtazamo zaidi. Unachukua mbinu ya aina gani? Msimamo wako ni upi unapoangalia kitu? Msimamo usio na upendeleo ni ule uliojitenga. Mtazamaji.

Mtazamaji. Ninaonyesha upendeleo ninapopata alama za mitihani yako. Angalau najaribu kuwa hivyo.

Sema mambo yote mabaya unayopenda kuhusu Kant na kunihusu mimi, nami najaribu kusimama na kuwa mkweli. Kwa upande mwingine, msimamo wa kibinafsi ni ule unaohusika. Mwenye shauku.

Ninajali. Sasa, hiyo ndiyo hisia ya Kierkegaard ya ubinafsi. Kierkegaard anapozungumzia njia ya ubinafsi, anazungumzia shauku, kuwa na wasiwasi.

Unakuja kwenye Ukristo, unakuja kwa Kristo kwa njia ya kibinafsi, anasema Kierkegaard. Hamaanishi kwamba yote ni ya kibinafsi na ya jamaa. Hapana, anamaanisha huwezi kuja bila shauku ya imani, ya upendo, ya tumaini.

Je, huja vinginevyo? Kwa hivyo, tofautisha hisia hizo mbili, mtazamo na metafizikia. Esther? Ndiyo. Naam, ndivyo Kant anavyosema.

Hawako katika ulimwengu wa nje. Hatuna njia ya kujua. Ndiyo.

Naam, ni za kibinafsi kwa maana kwamba ni miundo iliyojengwa katika utambuzi na fikra zetu. Tayari zipo kwa maana hiyo. Huna haja ya kukuza dhana.

Tayari zinafanya kazi. Sio za asili kwa maana ya kuwa na wazo la asili ambalo tayari unalijua na unafikiria bila kujali uzoefu. Hapana.

Huna mawazo ya ndani yaliyo wazi na dhahiri yanayokumbukwa chini ya nguvu ya lahaja ya Plato. Hapana. Huna mawazo yaliyo wazi na tofauti ambayo hujidhihirisha yenyewe baada ya kutafakari.

Hapana. Unagundua tu haya yakiendelea kufanya kazi. Ndiyo, bwana? Kwa hivyo, huyafikii kwa kujichunguza tu kwa msaada wa dialektiki.

Unawafikia kwa njia gani? Mbinu ya kupita kiasi. Mbinu ya kupita kiasi. Unakumbuka mara ya mwisho? Njia ya kupita kiasi ni ipi? Naam, ni njia ya kufikia ubinafsi wa kupita kiasi.

Nafsi isiyo na mipaka. Anamaanisha nini kwa kusema isiyo na mipaka? Hana maana ya kupita mipaka, kumbuka. Hana maana ya kupita mipaka.

Ingawa mara kwa mara huchanganya maneno hayo mawili, angalau tafsiri hufanya hivyo. Anamaanisha kisicho na mipaka. Hiyo ni kusema, mchango wa ubunifu na wa kibinafsi katika uzoefu.

Kwa hivyo tunafikiaje hapo? Naam, mbinu ya kupita kiasi, unaona, ni jaribio la kuunganisha maelezo yote ya majaribio na kuuliza kilichobaki. Je, mmeelewa hilo? Sina uhakika kutoka kwa nyuso zenu. Acha nipate kifungu, na mnaweza kukisisitiza kwa sababu ni muhimu sana kuona njia hiyo inakuwa na ushawishi mkubwa.

Unachotaka ni ukurasa wa 372, kwanza kabisa. Juu ya safu ya kwanza. Hata kwa uzoefu wetu, aina tofauti za maarifa huchanganywa, ambazo lazima ziwe na asili yake ya awali.

Kwa maana hata tukiondoa kutoka kwa uzoefu kila kitu ambacho ni cha hisia, hiyo ndiyo maelezo, bado kunabaki dhana fulani za asili na hukumu fulani zinazotokana nazo, ambazo lazima zilikuwa na asili yake kama ya awali kabisa, bila kujali uzoefu wote. Sasa shikilia hilo akilini mwako, na labda kwa kidole chako, na uangalie 375. Ninaita safu ya pili katika aya mpya, 375, naita maarifa yote kuwa ya kupita kiasi, ambayo hayajashughulikiwa sana na vitu bali na dhana zetu za awali za vitu.

Sawa? Kwa hivyo haitakuwa mbinu inayozungumzia ulimwengu wa nje, lakini kuhusu hii itakuwa gridi ya awali inayotoa miundo hii ya kibinafsi. Mfumo wa dhana kama hizo unaweza kuitwa falsafa ya kupita kiasi. Hiyo itakuwa kazi kubwa.

Na kisha kwenye 376, unaona kwamba Kitengo cha 2 kinaitwa Falsafa ya Ukingo wa Msalaba. Na anasema ni wazo la ukosoaji wa sababu safi ambalo lingefuatilia, kulingana na kanuni zisizobadilika, mpango unaohakikisha ukamilifu na uhakika wa sehemu zote ambazo jengo hilo linajumuisha. Kujaribu kupata muundo wa awali, kana kwamba ni, mpango wa ujenzi wa maarifa, mpango ambao ni wa kibinafsi.

Unaona ? Na ipasavyo, unapofikia vipengele vya upitishaji wa mbali, urembo wa mbali ni jaribio la kuutumia. Sasa, baada ya fasili za awali nilizokuwa nikizungumzia hapo kwenye 377, 377, chini kabisa ya safu ya kwanza, unapata hili. Katika jambo la ajabu, kitu kinachoonekana kwako, kitu unachopitia , nakiita kile kinacholingana na hisia yake, vichocheo vya hisia, jambo lake.

Lakini kile kinachosababisha maada nyingi ya jambo hilo kuonekana kama imepangwa kwa mpangilio fulani, nakiita umbo. Kwa hivyo umbo na maada. Alipata wapi maneno hayo? Naam, unaweza kusema anaweza kuwa aliipata kutoka kwa urembo kwa maana nyingine, ambapo wakati mwingine unazungumzia uchoraji kwa upande wa maada yake na umbo lake.

Lakini hapana, nadhani ni Aristotle kweli . Unaona ? Ambapo Aristotle alizungumzia maelezo kama yenye umbo na maada, maelezo ya kimwili. Kant hazungumzii maelezo ya kimwili kama yenye umbo na maada, bali matukio maalum , uzoefu maalum kama yenye umbo na maada.

Kwa hivyo mchango wa majaribio, hilo ndilo jambo kuu, mada yake, na huu ndio umbo. Unaona ? Umbo na jambo. Kwa hivyo sasa anachotaka kufanya ni kuweka kando , kuweka mabano , kuweka mbali, jambo, maudhui ya uzoefu.

Usijali kama ni pai ya tufaha, pai ya plamu, pai ya zabibu kavu, au mkate mkavu tu. Acha hilo. Ni nini kilicho muundo wa uzoefu wa mambo kama hayo? Unaona ? Usijali rangi maalum , maumbo maalum, harufu maalum, n.k.

Muundo ni upi? Muundo wa uzoefu. Na chochote kile ambacho uzoefu wa utambuzi ni, anautafuta muundo huo. Sasa angalia chini ya 377, safu wima ya pili, au tuseme katikati ya safu wima, safu wima ya pili.

Tukitoa kutoka kwa uwakilishi, kutoka kwa Forstellung , na wewe ukatoa kutoka kwa uwakilishi, Forstellung , kile kinachohusiana na mawazo ya uelewa, vitu, nguvu, mgawanyiko, bado kuna kitu cha hisia ya majaribio, hisia ya majaribio, ya kale, yaani ugani. Umbo . Hizi ni za hisia safi, ya awali, bila kujali ni umbo gani maalum lililopo.

Kubwa kiasi gani? Ndogo kiasi gani? Umbo gani? Wote wanalo ni upanuzi wa anga. Upanuzi wa anga wenye pande mbili, pande tatu. Na kwa hivyo kuna anga safi, sio mchanganyiko, bali anga safi, ya awali, bila kitu halisi cha hisia au hisia.

Intuition safi iliyopo akilini kama aina ya hisia. Sasa sayansi ya kanuni zote hizo anaita urembo wa kupita kiasi. Na kwa hivyo, juu ya 378 katika urembo wa kupita kiasi, lazima kwanza tutenganishe hisia kwa kuitenganisha na uelewa, na kisha lazima tutenganishe yote ambayo ni ya hisia ili hakuna kinachobaki isipokuwa hisia safi, umbo safi la matukio.

Kitu pekee ambacho ufahamu wa priori unaweza kutoa. Na inaonekana kwamba kuna aina mbili safi za hisia za hisia, nafasi na wakati. Sasa, kumbuka, nafasi na wakati kwa Newton vilikuwa ukweli halisi.

Kwa Kant, ni aina za hisia za kibinafsi. Aina za ufahamu wa hisia. Mabadiliko makubwa mara moja.

Anaifanya muundo wa vitu kuwa wa nafasi na wakati kuwa wa kibinafsi. Sasa, wacha niongeze tanbihi inayoangalia mbele. Hii itakuwa muhimu sana kwake baadaye .

Anaposhughulika na uhuru na uamuzi. Katika ulimwengu wa Newton wa mifumo ya kisababishi cha nafasi-wakati, kunawezaje kuwa na kitu kama uhuru? Uhuru wa kuchagua, uhuru wa utashi. Rahisi.

Ikiwa muundo wa nafasi-wakati ni kitu ambacho ni cha kibinafsi, unaweza kuwa na uhuru halisi bila upendeleo. Kwa hivyo tofauti yake kati ya matukio na noumena, mwonekano na uhalisia, humfanya aweze kuwa na uhuru halisi wa mapenzi, wajibu halisi wa kimaadili, Mungu halisi, ambayo ingekuwa tatizo kama isingekuwa na upendeleo wa maumbo hayo. Unaona anakoelekea? Ndiyo, alilelewa kama Mpaiti wa Kijerumani.

Ingawa hakubaki mcha Mungu sana, angalau anaonekana kubaki na wasiwasi kuhusu mambo kama vile sheria ya maadili, uhuru, uwajibikaji wa maadili, na mtoa sheria wa maadili wa kimungu. Na anataka kutoa nafasi kwa hilo katika ulimwengu wa Newton. Ulimwengu wa Newton ambao unafunga kila kitu katika mifumo ya kisababishi ya aina ya nyenzo katika ulimwengu wa anga-saa.

Kwa hivyo ikiwa anaweza kusema kwamba ulimwengu wa sababu za kimwili, asili ya anga-wakati, ni muundo wa kibinafsi tu tunaouweka kwenye uzoefu, mengine yote yanawezekana. Kwa hivyo hitimisho la ukosoaji wa sababu safi litakuwa, kuna nafasi kubwa ya kuamini mambo mengine. Na katika ukosoaji wake mwingine miwili, Ukosoaji wa Sababu ya Vitendo na Ukosoaji wa Hukumu, anaendelea kutetea mambo mengine.

Naam, mbinu ya kupita kiasi. Je, hilo linafafanua, Esther? Unaonekana umechanganyikiwa, lakini hebu tuchukue kama ilivyo . Sasa, anachobisha, hebu tuhakikishe tunayo, ni kwamba nafasi na wakati si uhalisia halisi.

Sasa, nadhani kwamba hii ndiyo aina ya kitu ambacho hakipaswi kukushangaza. Kwa sababu ikiwa kwa nafasi na wakati unamaanisha dhana za Newton kuhusu nafasi na wakati, na ikiwa unasasishwa na fizikia yako, basi huamini kwamba nafasi na wakati ndivyo tunavyofikiria kama nafasi na wakati kwa upande wa fizikia ya kisasa kama uwezekano wa uhusiano tu. Hakuna kitu kama nafasi isiyo na kikomo ya nafasi tupu.

Hilo si jambo lolote. Njia pekee tunayoweza kuzungumza kwa maana kuhusu anga ni pale ambapo kuna matukio ya kimwili yanayotokea, na kuna aina fulani ya mahusiano tunayoyaita mahusiano ya anga kati yao. Nafasi ni ufupisho tu unaorejelea mahusiano yote yanayowezezekana kama hayo.

Unaona ? Muda si kitu. Haujatengenezwa kwa elastic. Unaona ? Muda si kitu.

Ni ufupisho unaorejelea uhusiano kati ya matukio. Unaona ? Naam, na unajua vizuri jinsi uhusiano huo ulivyo wa kuchekesha sana. Muda unaweza kuchukua muda mrefu, au unaweza kutetemeka, kama inavyofanya katika kozi za falsafa, au unaweza kusimama tuli.

Unaona ? Ndiyo. Hakuna kitu kama ulimwengu maalum wa wakati. Naam, Berkeley hakusema hivyo kutoka kwa mtazamo wa majaribio? Unaona ? Sawa, sasa Kant anaelewa, kama ilivyokuwa, kuhusu hilo na kusema, sawa, nafasi na wakati ni nini ? Ni miundo tu ya kibinafsi ambayo tunapanga uzoefu nayo.

Miundo ya kibinafsi. Kitivo chetu cha unyeti kimeundwa sana hivi kwamba tunapitia mambo mfululizo. Mlio wa sauti.

Mlio. Unajua, na unatarajia katika ijayo. Mlio.

Kwa sababu tumejifunza kufikiria kwa mpangilio. Unapata milio yangu mitatu ya awali kwa mpangilio. Unaona ? Na pia unajua kwamba baada ya milio hiyo mitatu, nilikupa mlio.

Kwa hivyo ndivyo ilivyo. Unaona ? Lakini ni muundo wetu wa kibinafsi wa vitu katika mahusiano hayo anayozungumzia. Na dhana yoyote ya Newton kuhusu wakati haina mwenzake wa kweli.

Nafasi na wakati vyote viwili. Na katika kusoma uzuri wa mambo utaona wazi anachosema. Tazama 378 .

Safu ya pili. Nafasi si dhana ya majaribio inayotokana na uzoefu wa nje. 378.

Na kisha nambari mbili chini ya safu ya pili. Nafasi ni uwakilishi muhimu wa awali, na kutengeneza msingi halisi wa hisia za nje. Na sentensi chache baadaye, ni sharti la uwezekano wa matukio.

Sio uamuzi unaotokana na matukio. Anga si kitu kinachotokana na pembejeo ya hisia . Badala yake ndiyo inayoweza pembejeo ya hisia.

Ni sharti la awali. Mbinu ya kupita kiasi hujaribu kutambua masharti ya awali yanayoweza uzoefu. Ni masharti gani ya awali yanayoweza uzoefu? Hebu tuone.

Ndiyo, na kisha kwenye safu inayofuata, nambari nne. Nafasi si dhana ya jumla au ya jumla ya uhusiano wa vitu kwa ujumla. Sio jumla, jumla ya majaribio.

Ni ufahamu halisi. Hauna maudhui ya majaribio. Unaona ? Na kisha hitimisho analotoa.

Safu ya pili. Nafasi haiwakilishi ubora wowote wa vitu peke yake. Nafasi si kitu kingine ila umbo la matukio yote ya hisia za nje.

Ni kwa mtazamo wa kibinadamu pekee tunaweza kuzungumzia anga. Tukiacha hali ya nafsi, anga haimaanishi chochote. Kwa hivyo kwenye 380, anaiweka hivi, chini ya safu ya kwanza.

Majadiliano yanafundisha uhalisia , uhalali wa nafasi kuhusiana na kila kitu kinachoweza kutujia kwa nje kama kitu, lakini uhalisia wa nafasi kuhusiana na vitu vinavyozingatiwa vyenyewe kwa akili zetu, bila kujali hisia. Sasa anasema nini? Naam, anasema tena kwa njia nyingine. Na hili ni wazi zaidi.

Tunadumisha uhalisia wa majaribio wa anga kwa kadiri ya kila uzoefu wa nje unavyoweza. Lakini mara chache hupata uzoefu wa mambo anga. Huo ndio uzoefu wa majaribio.

Katika uzoefu, ni halisi kwako. Katika ulimwengu kama ulivyo kwako, uzoefu ni wa anga. Katika ulimwengu kama ulivyo wenyewe, sivyo .

Ukweli wa majaribio. Lakini kisha anaendelea kwa wakati mmoja. Ni wazo la kupita kiasi.

Hiyo ni kusema, nafasi si kitu. Tukiacha kuzingatia uzoefu unaoweza na kuukubali kama kitu ambacho vitu vyenyewe vinategemea kwa njia yoyote. Hapana, si kitu.

Ni wazo tu ambalo akili ya juu ya akili inayo ili kupata uzoefu wake. Sasa vivyo hivyo ni kweli karibu neno kwa neno kuhusu wakati. Na baada ya majadiliano ya wakati, anafikia maelezo ya jumla zaidi.

Na kwenye 384, anatoa hitimisho lake katikati ya safu ya kwanza. Wakati na nafasi ni vyanzo viwili vya maarifa ambavyo utambuzi mbalimbali wa awali wa sintetiki unaweza kutolewa. Kati ya hili, hisabati safi inatupa mfano mzuri.

Vipi? Nafasi? Ndiyo, hiyo ndiyo maana ya jiometri. Sayansi ya nafasi ya wazo. Unaona, jiometri si kuhusu mipira ya mviringo.

Inahusu vitu vya kijiometri kama vile miduara na tufe. Sio kuhusu mstari au pembetatu yoyote ninayochora ubaoni. Inahusu mstari au pembetatu ilionyooka inayofaa.

Mstari ulionyooka katika ufafanuzi wa hisabati una urefu lakini hauna upana. Kwa maneno mengine, haupo kimtihani. Hukuweza kuuona.

Pointi ina eneo lakini haina vipimo. Katika jiometri, pointi si kitu cha majaribio. Pointi, mistari, pembetatu, duara, na tufe ni vitu bora, vyombo vya mawazo ambavyo havipo kjaribu katika ulimwengu wa kimwili.

Kwa hivyo kunaweza kuwa na sayansi ya umbo hili la kupita kiasi. Vipi kuhusu wakati? Hisabati ya wakati? Ndiyo, vipi kuhusu mfululizo wa nambari? Mfuatano, mfululizo wa nambari. Hesabu ni sayansi ya mfuatano wa wakati.

Unaona. Kwa hivyo tutasema nini kuhusu hali ya hisabati? Loo, unaona, falsafa ya hisabati inahusika sana hapa. Plato alikuwa na falsafa ya hisabati ambapo vitu vya hisabati vilikuwa halisi, visivyo na upendeleo.

Ubora wa usawa. Urefu sawa. Wazo la pembetatu, chochote kile.

Hakuna uhalisia halisi kwa vitu vya hisabati kwa Kant. Ni dhana. Kant ni mwanadhana.

Plato alikuwa mkweli kuhusu mambo kama hayo. Mtaalamu wa nomino atayaona tu kama yanashughulika na uhusiano kati ya mawazo ya kiholela yaliyofafanuliwa kiholela. Mtaalamu wa dhana ataona hisabati kama yanashughulika na mawazo ya dhahania.

Ama zile za ulimwengu wote au zile zilizoumbwa. Mawazo ya dhahania. Wajumbe wanaona kama kushughulika na maana za maneno kwa urahisi.

Na hadi leo, una mila hizo tatu kuu katika misingi ya hisabati. Kant alikuwa na ushawishi mkubwa. Wiki iliyopita tu, nilipokea nakala ya kitabu kutoka kwa mmoja wa wahitimu wetu, Nick Detlefson, ambaye anafundisha falsafa ya hisabati katika Notre Dame.

Hiki ni kitabu chake cha pili. Kiko katika falsafa ya hisabati. Na anashughulikia swali la aina hii haswa.

Ndivyo ilivyo. Naam, uzuri wa ajabu. Dakika chache.

Maswali? Basi tuiite siku moja na turudi tena kwenye uchanganuzi wakati mwingine.